

Нагнибіда В. І.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародного та європейського права

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЯК СТОРОНИ АРБІТРАЖНИХ УГОД У РАЗІ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У МІЖНАРОДНИХ АРБІТРАЖАХ

Анотація. У статті досліджуються питання участі фізичних осіб як сторони арбітражних угод, за якими всі спори, що виникають між сторонами, передаються на розгляд і вирішення арбітражних судів. Зокрема, вивчаються питання правового регулювання учасників арбітражних угод на рівні міжнародних угод, а саме Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року, Європейської конвенції про зовнішньоторговельний арбітраж 1961 року, Типового закону ЮНСІТ-РАЛІ про міжнародний арбітраж 1985 року тощо. Крім цього, досліджуються особливості участі саме фізичних осіб як сторони арбітражної угоди, зокрема під час вирішення спорів з участю іноземного елемента. У цьому контексті вивчаються особливості вирішення в арбітражах так званих споживачьких спорів, з участю фізичних осіб як споживачів, трудові спори, а також аналізується склад арбітражних угод з погляду необхідності володіння «комерційним» статусом. Крім цього, самостійно вивчаються питання вимог щодо форми арбітражних угод, укладених фізичними особами, у низці країн, законодавство яких щодо цього аспекту встановлює додаткові вимоги. Зокрема, вивчається арбітражне законодавство Грузії, Австрії, України.

На основі проведеного дослідження автор робить висновок, що під час вирішення міжнародних спорів у міжнародних комерційних арбітражах, а саме в процесі правозастосування, одним із питань, яке підлягає вивченню, є питання здатності сторін до укладення арбітражної угоди. У цьому стосунку укладення арбітражних угод щодо вирішення спорів у порядку арбітражу фізичними особами вимагає перевірки питання, чи розуміла така особа в момент укладення сутність укладеної нею угоди, чи розуміла правові наслідки, чи усвідомлювала характер угоди, правові засоби, з допомогою яких спір вирішуватиметься, а постановлене рішення буде виконуватися, і чи здійснювалося укладення такої угоди з волі такої фізичної особи та на основі її прямого волевиявлення.

Усі ці питання варто аналізувати в процесі правозастосування вже на етапі відкриття провадження у справі, щоб під час подання постановленого рішення арбітражу до виконання таке рішення не було оспорене з мотивів недійсності на цих підставах, особливо коли саме фізична особа є відповідачем і рішення постановлене проти неї.

Ключові слова: суб'єкти арбітражного спору, учасники арбітражної угоди, арбітраж, правозастосування, склад арбітражу.

Постановка проблеми. Як відомо, міжнародний комерційний арбітраж є альтернативним способом вирішення міжнародних комерційних спорів. Учасниками таких спорів, як правило,

є суб'єкти міжнародного комерційного обороту, тобто учасники, які здійснюють підприємницьку діяльність із реалізації товарів робіт і/або послуг з метою отримання прибутку. Разом із тим у низці випадків учасником спорів є також звичайні фізичні особи, які не мають «комерційного» статусу. У зв'язку з цим виникає питання, чи можуть вони бути учасниками арбітражних угод з передачі на розгляд і вирішення міжнародних комерційних арбітражів таких спорів.

Варто відмітити, що питання суб'єктного складу арбітражних угод зазвичай досліджується в спеціальній юридичній літературі в контексті так званої арбітрабельності за суб'єктним критерієм, тобто чи може арбітраж вирішувати спір, зважаючи на те хто є учасниками арбітражної угоди, їхні повноваження на підписання угод та інші питання. Однак якщо участь комерційних підприємств у таких угодах досить широко висвітлена в працях таких авторів, як Т. Захарченко, О. Крупчан, М. Мальський, О. Перепелинська, Я. Петров, К. Пільков, Ю. Притика, Т. Сліпачук, Ю. Черних, то участь саме фізичних осіб сьогодні практично не досліджувалася.

Метою статті є встановлення загальних засад участі різних суб'єктів як сторін арбітражних угод щодо передачі на розгляд і вирішення спорів у міжнародних комерційних арбітражах і визначення специфіки участі в таких угодах фізичних осіб (*natural persons*).

Виклад основного матеріалу дослідження. Чинні міжнародні акти загалом не обмежують склад учасників арбітражних угод. Аналіз положень Нью-Йоркської конвенції про визнання та приведення до виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року [1], Європейської конвенції про зовнішньоторговельний арбітраж 1961 року [2], інших актів, а також спеціальних праць [3, с. 42; 4, с. 41–46; 5, с. 145], присвячених міжнародному комерційному арбітражу, дає змогу зробити висновок, що суб'єктний склад сторін арбітражної угоди не обмежується лише юридичними особами, а сторонами арбітражної угоди можуть бути й фізичні особи (ст. I (1) Конвенції 1958 року, ст. I (1) (a) Європейської конвенції 1961 року), а також юридичні особи публічного права (держави та їхні органи, інші публічні утворення). Базовим положенням є ст. I (1) Конвенції 1958 року, відповідно до якої держави учасниці Конвенції зобов'язуються виконувати арбітражні рішення, які «виникають із розбіжностей між особами, незалежно від того це фізичні чи юридичні особи» (“... arising out of differences between persons, whether physical or legal ...”). Аналогічне положення міститься в ст. I (1) (a) Європейської конвенції 1961 року, за якою Конвенція застосовується до арбітражних

угод, укладених з метою врегулювання спорів, які виникають із міжнародної торгівлі між фізичними та юридичними особами (“... to arbitration agreements concluded for the purpose of settling disputes arising from international trade between physical or legal persons ...”). Стаття II (1) Конвенції 1961 р., яка має назву «Право юридичних осіб публічного права звертатися до арбітражу», передбачає також, що «дійсні» (анг. – “valid”) арбітражні угоди також можуть укладати юридичні особи, які, «відповідно до застосовуваного до них права, є «юридичними особами публічного права» (“... In the cases referred to in Article I, paragraph 1, of this Convention, legal persons considered by the law which is applicable to them as “legal persons of public law” have the right to conclude valid arbitration agreements...”).

Наведені положення конвенцій не містять певних застережень щодо питання, чи повинні такі фізичні та юридичні особи як учасники арбітражних угод мати спеціальну правоздатність. Вочевидь, відповідь на це питання впливає із загальних положень про цивільну правоздатність “legal capacity”, тобто будь-яка особа, яка має цивільну правоздатність, має достатні повноваження, щоб бути стороною арбітражної угоди.

Попри справедливість такого висновку як загального правила, існує кілька застережень, що можуть впливати на здатність фізичної особи бути стороною арбітражної угоди, стосуються вони такого: (а) здатності фізичних осіб бути стороною арбітражних угод у спорах щодо захисту або порушення прав споживачів (*consumer disputes*), окремих категоріях спорів, що впливають із корпоративних, трудових і сімейних відносин тощо; (б) необхідності отримання «комерційного» статусу або статусу підприємця.

Незважаючи на те що арбітражний спосіб вирішення спорів набуває все більшого поширення та популярності в міжнародному комерційному обороті, а також констатовану вище відсутність обмежень щодо складу учасників арбітражних угод на рівні міжнародних договорів, тим не менш законодавство та державні суди окремих країн доволі критично ставляться до арбітражного порядку вирішення окремих категорій спорів з **участю фізичних осіб** і визнають за собою компетенцію на розгляд і вирішення спорів, не направляючи сторони в арбітраж, установивши наявну між сторонами спору укладену арбітражну угоду, як цього вимагає ст. II (3) Конвенції 1958 року. Це стосується, зокрема, таких випадків.

По-перше, коли арбітражна угода включена в договір (контракт) між фізичною особою та компанією і є підстави вважати, що фізична особа, підписуючи такий незвичний для неї договір (контракт), неповною мірою усвідомлювала, що для договору (контракту) *невеликої вартості* арбітражний спосіб врегулювання спорів є малоприматним, у зв’язку з цим *право на захист такої особи можна вважати порушеним (обмеженим)* [6, с. 112]. У зв’язку з цим вірогідність, що державний суд уважатиме таку арбітражну угоду недійсною з підстав укладення під впливом помилки, за свідченням практиків, є досить високою. На нашу думку, такий підхід державних судів сьогодні є не зовсім правильним, адже хоча доступ до правосуддя та право

на справедливий суд для фізичних осіб є однією з базових гарантій їхнього правового статусу, однак у світлі застосування ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини та її основоположних свобод право на судовий захист не є абсолютним і може в законний спосіб обмежуватися в т. ч. шляхом законної та добровільної відмови особи від нього [7, с. 328–329]. Важливо при цьому, щоб сторона такої угоди розуміла мету й використані для цього засоби захисту, на цьому наголошував ЄСПЛ у справі «*Deweer v. Belgium*» [8]. Тому у світлі сказаного варто критично оцінити думки та висновки, що укладення фізичною особою арбітражної угоди перешкоджає їй здійснити своє право на судовий захист і ставить її в явно не вигідне становище, а таку арбітражну угоду потрібно вважати недійсною¹. Разом із тим у міжнародній арбітражній практиці в більшості випадків до цієї категорії належать спори, що виникають зі споживчих відносин [10; 11, с. 57–124], засновницьких договорів (якими створюються юридичні особи або ж на основі яких ведеться спільна комерційна діяльність) [12, с. 1, 47], спори, де фізичні особи укладають угоди як учасники товариств (наприклад, із корпоративних договорів) [13; 14, с. 15–17] тощо. Однак варто відзначити, що останні роки питання ефективності вирішення шляхом арбітражу саме споживчих спорів досить широко обговорюється та досліджується, у зв’язку з чим відомі приклади позитивного використання арбітражних угод з метою захисту також і прав споживачів [9, с. 68–70; 15, с. 871–896].

По-друге, це випадки, коли для участі фізичної особи в арбітражі положеннями застосовуваного права вимагається *статус підприємця або інший «комерційний» статус*. В Україні, яка є учасником як Нью-Йоркської конвенції 1958 року, так і Європейської конвенції 1961 року, питання щодо участі фізичних осіб як суб’єктів арбітражної угоди вирішується на підставі абз. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» [16], де вказується, що до міжнародного комерційного арбітражу можуть передаватися не лише спори, де стороною є «комерційні підприємства» (абз. 1 ч. 1 ст. 1 Закону), або «підприємства з іноземними інвестиціями», або «міжнародні об’єднання та організації» (абз. 2 ч. 1 ст. 1 Закону), а й спори названих суб’єктів «з іншими суб’єктами права України». Отже, Україна в цьому стосунку займає проарбітражну позицію, даючи можливість різним учасникам цивільного обороту використовувати арбітраж як спосіб вирішення їхніх спорів. Однак спори, щодо вирішення яких укладена арбітражна угода та які впливають із комерційної діяльності фізичної особи-резидента України, тобто мають комерційний (договірний) характер, можуть розглядатися та вирішуватися в порядку арбітражу, якщо на момент укладення арбітражної угоди така особа мала статус фізичної особи-підприємця. Тому в усіх випадках, коли йдеться про фізичних осіб-резидентів України як учасників міжнародних комерційних відносин і сторону відповідної арбітражної угоди, вимагається, щоб такі особи провадити комерційну діяльність як підприємці (фізичні особи-підприємці). Нормативною підставою такого висновку є положення ч. 2 ст. 5 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [17], за якими зовнішньоекономічний договір (контракт) можуть укладати лише фізичні особи – суб’єкти зовнішньоекономічної діяльності, які мають постійне місце проживання на території України й мають статус фізичної особи-підприємця, «зареєстровані як підприємці». Фізичні особи, які не мають постійного місця проживання на території України, мають

¹ Детальне обґрунтування застосування права на захист здійснив проф. А.І. Белоглазков, де автор обґрунтував підхід, за яким фізична особа, укладаючи арбітражну угоду, відмовляється від права на захист своїх прав у суді, однак це не свідчить про відмову від права на правовий захист, від якого відмовитися не можна, а саме такий захист (правовий) і надає інститут арбітражу через укладення арбітражної угоди. Див.: Белоглазков І.А. Защита прав потребителей в арбитраже. Киев : Таксон, 2012. С. 74–84 [9].

зазначене право (право на укладення зовнішньоекономічних договорів (контрактів) – *В. Н.*), якщо вони є суб'єктами господарської діяльності за законом держави, у якій вони мають постійне місце проживання або громадянами якої вони є. Отже, беручи до уваги вимоги Закону щодо укладення зовнішньоекономічних договорів (контрактів) лише «комерційними» суб'єктами, логічно зробити висновок, що стосовно всіх міжнародних комерційних відносин і відповідних договорів, стороною яких є фізична особа-резидент України, така особа повинна мати статус фізичної особи-підприємця. Варто відмітити, що вказаний «комерційний» статус фізичних осіб стосується лише тих спорів, які виникають із зовнішньоекономічних договорів (контрактів), тобто мають договірний характер, адже ч. 2 ст. 5 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» стосується здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема, наведеними положеннями, передбачається, що «усі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форми власності та інших ознак мають рівне право здійснювати будь-які види зовнішньоекономічної діяльності та дії щодо її провадження, у тому числі будь-які валютні операції та розрахунки в іноземній валюті з іноземними суб'єктами господарської діяльності, що прямо не заборонені або не обмежені законодавством, у тому числі заходами захисту, запровадженими Національним банком України відповідно до Закону України «Про валюту і валютні операції» [17]. Разом із тим, беручи до уваги, що арбітражні угоди можуть стосуватися вирішення як договірних спорів, так і спорів, які впливають із недоговірних відносин (ст. II (1) Конвенції 1958 року, ст. 7 (1) Типового закону ЮНСІТРАЛ [18], ч. 1 ст. 7 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж»), убачається, що в разі вирішення недоговірних спорів стороною відповідної арбітражної угоди може бути й фізична особа-резидент України без статусу підприємця. Такий висновок підтверджується й практикою МКАС при ТПП України, зокрема у справі № 109 компетенція складу арбітражу оспоровалася Відповідачем на тій підставі, що Позивач діяв як фізична особа, споживач, набуваючи майно за договором для особистих потреб, а не з метою здійснення підприємницької діяльності. Зважаючи на те що матеріали справи містили підтвердження, що Позивач діяв як суб'єкт підприємницької діяльності, склад арбітражу не взяв до уваги такі заперечення Відповідача. Разом із тим за відсутності таких доказів в арбітражу не було б компетенції на розгляд і вирішення спору [19].

По-третє, коли сторони не дотрималися встановленого законом країни місця арбітражу порядку укладення арбітражної угоди, стороною якої є фізична особа. У низці країн до арбітражних угод, укладених з участю фізичних осіб або між фізичними особами, встановлено більш суворі вимоги до форми та порядку їх укладення. Так, у законодавстві Грузії до 2015 року існувала норма, за якою арбітражні угоди між фізичними особами підлягали нотаріальному засвідченню [20]. Після реформи арбітражного законодавства 2015 року ч. 8 ст. 8 Арбітражного закону Грузії із цього приводу містить такі положення: «Якщо однією зі сторін контракту або арбітражної угоди є фізична особа чи адміністративний орган, арбітражна угода повинна бути укладена в письмовій формі у вигляді документа, підписаного обома сторонами» [21]. Отже, попри вимоги ст. II Нью-Йоркської конвенції 1958 року, учасницею якою Грузія також є з 1994 року, законодавством країни місця арбітражу встановлено більш суворі вимоги до

арбітражних угод, укладених з участю фізичних осіб. Такі ж вимоги містяться в арбітражних актах багатьох країн у тому числі щодо вирішення спорів, де однією зі сторін є споживач. Наприклад, відповідно до ст. 617 Цивільного процесуального кодексу Австрії (*Zivilprozessordnung* (ZPO), «арбітражні угоди між споживачем і підприємцем можуть укладатися лише щодо спорів, які вже виникли. Такі угоди повинні міститися в документі, який особисто підписаний споживачем. Такий документ не повинен містити жодних інших домовленостей, окрім тих, що стосуються арбітражного розгляду» [22]. При цьому ч. 3 ст. 617 ZPO передбачається, що споживач перед підписанням арбітражної угоди повинен отримати письмову юридичну пам'ятку щодо істотних відмінностей між арбітражним і судовим процесами. Порушення цього правила є підставою для скасування арбітражного рішення в силу ч. 7 ст. 617 ZPO [23]. Детальні правила укладення арбітражних угод містяться також у ст. 618 ZPO до вирішення спорів з питань трудових відносин.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна резюмувати, що під час вирішення міжнародних спорів у міжнародних комерційних арбітражах, а саме в процесі правозастосування, одним із питань, яке підлягає вивченню, є питання здатності сторін до укладення арбітражної угоди. У цьому стосунку укладення арбітражних угод щодо вирішення спорів у порядку арбітражу фізичними особами вимагає перевірки питання, чи розуміла така особа в момент укладення сутність укладеної нею угоди, чи розуміла правові наслідки, чи усвідомлювала характер угоди, правові засоби, з допомогою яких спір вирішуватиметься, а постановлене рішення буде виконуватися, і чи здійснювалося укладення такої угоди з волі такої фізичної особи та на основі її прямого волевиявлення.

Усі ці питання варто аналізувати в процесі правозастосування уже на етапі відкриття провадження у справі, щоб під час подання постановленого рішення арбітражу до виконання таке рішення не було оспорене з мотивів недійсності на вказаних підставах, особливо коли саме фізична особа є відповідачем і рішення постановлене проти неї.

Література:

1. Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958). United Nations Organization. URL: <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/NY-conv/New-York-Convention-E.pdf>.
2. European Convention on International Commercial Arbitration. Geneva, 21 April 1961 Treaty Collection. United Nations Organization. URL: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1964/01/19640107%2002-01%20AM/Ch_XXII_02p.pdf.
3. Захарченко Т.Г. Арбітражна угода як правова основа передачі спору на розгляд у міжнародний комерційний арбітраж. *Міжнародний комерційний арбітраж в Україні. Теорія та законодавство* / за заг. ред. І.Г. Побірченка. Київ : Ін Юре, 2007. С. 30–45.
4. Мальський М.М. Арбітражна угода: теоретичні та практичні аспекти. Львів : Літопис, 2013. 374 с.
5. Redfern A., Hunter M. Law and Practice of International Commercial Arbitration. 4-th ed. Sweet and Maxwell Limited, 2004. 659 p.
6. Карабельников Б. Р. Международный коммерческий арбитраж : учебник. Москва : Инфотропик Медиа, 2012. 576 с.
7. Де Сильва М. Прецеденты Европейского Суда по правам человека. Руководящие принципы судебной практики, относящейся к Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод. Судебная практика с 1960 по 2002 г. Санкт-Петербург : Юридический Центр Пресс, 2004. 1072 с.

8. Judgment of 27 February 1980: Case of Deweer v. Belgium: Apl. № 6903/75. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57469>.
9. Белоглазек И.А. Защита прав потребителей в арбитраже. Киев : Таксон, 2012. 640 с.
10. Alexander J. Bělohávek B2C: Consumer Protection in Arbitration. *Juris*, 2012.
11. Horton D., Andrea Cann Chandrasekher After the Revolution: an Empirical Study of Consumer Arbitration. *Georgetown Law Journal*. 2015. Vol. 124. № 8. P. 57–124.
12. Krejci H. Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 3 Aufl. Bd. II. Wien, 2002.
13. Reiner Andreas Schiedsverfahren und Vereinsstatuten. *GesRZ*. 2007. Heft 3. 151 s.
14. Franz T. Schwarz, Christian W. Konrad The Vienna Rules: A Commentary on International Arbitration in Austria. The Netherlands : Kluwer Law International, 2009. 1136 p.
15. Theodore Eisenberg et al., Arbitration's Summer Soldiers: An Empirical Study of Arbitration Clauses in Consumer and Nonconsumer Contracts. *The University of Michigan Journal of Law Reform*. 2008. Vol. 41. Issue 4. P. 871–896. URL: <https://repository.law.umich.edu/mjlr/vol41/iss4/5/>.
16. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 № 4002-XII / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>.
17. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон ВР УРСР від 16.04.1991 № 959-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. Ст. 377.
18. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (with amendments as adopted in 2006). *The United Nations Commission on International Trade Law*. URL: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf.
19. Постановление о прекращении арбитражного разбирательства в деле от 29 апреля 2015 года № 109. Международный коммерческий арбитражный суд при Торгово-промышленной палате Украины. URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Case-No.-109.pdf>.
20. Legal and Practical Aspects of Arbitration in Georgia: Report, February, 2018. Caucasus Research Resource Center. URL: https://www.undp.org/content/dam/georgia/docs/publications/DG/UNDP_GE_DG_Arbitration_Study_20180312_eng.pdf.
21. Law of Georgia on Arbitration as of June 19, 2009. URL: <http://giac.ge/wp-content/uploads/2016/04/Georgian-Law-on-Arbitration.pdf>.
22. Zivilprozessordnung Gesetz vom 1 August 1895, RGBl. Nr. 113/1895. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001699>.
23. Austrian Arbitration Act, as amended by SchiedsRÄG 2013 in force as of 1 January 2014. URL: <https://www.viac.eu/en/arbitration/content/austrian-arbitration-act-2013>.

Nahnybida V. Legal capacity of natural persons as parties to arbitration agreements in settlement disputes in international arbitration

Summary. The article explores the issues of participation of individuals as parties to arbitration agreements whereby all disputes arising between the parties are referred to arbitration courts. In particular, the issues of legal regulation of the parties to arbitration agreements at the level of international agreements, namely the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (1958), the European Convention on International Commercial Arbitration (1961), the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), etc. are studied. In addition, the peculiarities of the participation of individuals as parties to the arbitration agreement, in particular in the settlement of disputes involving a foreign element, are explored. In this context, the peculiarities of resolving arbitrations of so-called consumer disputes, involving individuals as consumers, labor disputes are studied, as well as the composition of arbitration agreements in terms of the need to possess a “commercial” status. In addition, the issues of the requirements to the form of arbitration agreements concluded by individuals in a number of countries, whose legislation on this aspect sets additional requirements, are independently studied. In particular, the arbitration legislation of Georgia, Austria and Ukraine is being studied.

On the basis of the conducted research, the author concludes that in resolving international disputes in international commercial arbitration, namely in the law enforcement process, one of the issues to be examined is the issue of the parties' ability to conclude an arbitration agreement. In this regard, the conclusion of arbitration agreements on the settlement of disputes via arbitration by natural persons requires verification of the question whether the person at the time of the conclusion understood the essence of the agreement, whether it understood the legal consequences, or was aware of the nature of the agreement, the legal means by which the dispute will be resolved, and whether such an agreement was made on the will of such an individual and on the basis of his direct will.

All these issues should be analyzed in the law enforcement process already at the stage of opening of the proceedings so that, when submitting the rendered arbitration decision, such decision is not contested on the grounds of invalidity on these grounds, especially when the natural person is the defendant and the decision is rendered against it.

Key words: subjects of arbitration dispute, parties to arbitration agreement, arbitration, law enforcement, arbitration tribunal.